

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 78/2010-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 31. marca 2010 predbežne prerokoval sťažnosť J. Ď., S., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1, 2 a 3, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 27 C/364/2007 a postupom Krajského súdu v Žiline a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. Ď. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. februára 2010 doručená sťažnosť J. Ď. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1, 2 a 3, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 27 C/364/2007 a postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“).

2. *Sťažovateľ v sťažnosti uvádza, že „... vydala obec S. v zastúpení starostu obce..., vyšetrujúcemu orgánu nepravdivú, dehonestujúca a urážajúca správu o povesti, ktorou... zasiahla hrubým spôsobom do ľudských práv a základných slobôd sťažovateľa, jeho ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a mena...*

Na základe vyššie uvedených skutočností, podal sťažovateľ... dňa 23. 7. 2007 Okresnému súdu... žalobný návrh na ochranu svojej osobnosti s náhradou nemajetkovej ujmy v sume 25.000.- Sk so žiadosťou o oslobodenie od súdnych poplatkov...

Okresný súd... žiadosti sťažovateľa o oslobodenie od súdnych poplatkov vyhovel len čiastočne...

Takýmto postupom a konaním súdov, boli podľa názoru sťažovateľa porušené jeho práva zaručené... v čl. 12 odst. 1, 2, 4 Ústavy... a čl. 14 Dohovoru... v čl. 46 odst. 1, 2, 3 Ústavy... a čl. 6 Dohovoru... v čl. 47 odst. 2, čl. 48 odst. 2 Ústavy... a čl. 6 Dohovoru... pretože súdy v tomto konaní odmietli sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov v plnom rozsahu, hoci v iných konaniach za tých istých podmienok oslobodený bol, znemožnili mu konať pred súdom a odmietli mu aj požadovanú právnu pomoc a právne zastupovanie pred súdmi a tým spôsobili aj zbytočné prietahy v konaní s hrozbou odmietnutia podania.“.

3. V nadväznosti na uvedené sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Odmietnutím úplného oslobodenia sťažovateľa... od platenia súdnych poplatkov s následným neposkytnutím bezplatnej právnej pomoci a nekonaní vo veci samej v občianskoprávnej veci ochrany osobnosti... Okresným a Krajským súdom..., došlo k porušeniu... základného práva na prerokovanie veci pred nezávislým a nestranným súdom bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 46 odst. 1, odst. 3 čl.48 odst. 2 Ústavy... a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 odst. 1 Dohovoru ... , ako i základného práva na právnu pomoc v konaní pred súdmi zaručeného v čl. 47 odst. 2 Ústavy...

Ústavný súd... prikazuje Okresnému súdu... oslobodiť sťažovateľa od platenia súdnych poplatkov a prideliť mu bezplatného právneho zástupca v konaní vedenom pod sp. zn. 27 C 364/2007

Ústavný súd... prikazuje Okresnému súdu... konať vo veci vedenej pod sp. zn. 27 C 364/2007, bez zbytočných prieťahov

Ústavný súd... priznáva sťažovateľovi... finančné zadostučinenie v sume 200 Eur, ktoré je povinný Okresný súd... vyplatiť mu do 2 mesiacov... “

4. Sťažovateľ žiadal tiež o ustanovenie advokáta na zastupovanie pred ústavným súdom.

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti podľa čl. 124 ústavy túto poskytuje v rozsahu vyplývajúcom z ustanovení čl. 125 až čl. 130 ústavy, a to za presne vymedzených procesných podmienok vrátane kvalifikovaného podania, návrhu na začatie konania, ktorého náležitosti sú bližšie ustanovené v § 20 ods. 1 a 2, § 49, § 50 a § 53 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže

ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

6. Ústavný súd z obsahu sťažnosti zistil, že predmetom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého postupom okresného súdu a krajského súdu (sťažovateľ neuviedol spisovú značku, pod ktorou vec eviduje krajský súd) došlo k porušeniu jeho základného práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1, 2 a 3 ústavy, základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tým spôsobom, že odmietli úplné oslobodenie sťažovateľa od platenia súdnych poplatkov, proti čomu podal dovolanie na Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), ktorý o veci doteraz nerozhodol.

7. Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov. Ústavný súd so zreteľom na citované ustanovenie zákona o ústavnom súde v danej veci skúmal, či sú splnené podmienky na konanie pred ním. V prípadoch sťažností podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, v ktorých je namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) v konaní pred všeobecným súdom, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou vyžaduje preukázanie využitia právneho prostriedku, na uplatnenie ktorého mal sťažovateľ právo podľa § 3 ods. 7 a § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o súdoch“).

8. Z obsahu podanej sťažnosti a priložených listín nevyplýva, že sťažovateľ podal sťažnosť na prieťahy v konaní sp. zn. 27 C/364/2007 adresovanú predsedovi okresného súdu a krajskému súdu. Ústavný súd už viackrát rozhodol (m. m. I. ÚS 21/99, IV. ÚS 153/03, I. ÚS 33/05), že účelom práva účastníka konania pred všeobecným súdom podať sťažnosť na prieťahy v konaní je poskytnutie príležitosti tomuto súdu, aby sám

odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Ústavný súd preto o sťažnosti, ktorou je namietané porušenie základného podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, koná iba za predpokladu, ak sťažovateľ preukáže, že využil označené právne prostriedky, ktoré mal k dispozícii podľa zákona o súdoch, alebo ak sa preukáže, že sťažovateľ túto podmienku nesplnil z dôvodov hodných osobitného zreteľa (§ 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

9. Podľa názoru ústavného súdu sa podanie sťažnosti na prietahy v konaní v zmysle citovaných zákonov zásadne považuje za účinný prostriedok ochrany takých základných práv, ktoré súvisia so základným právom na súdnu ochranu, ako aj so základným právom na konanie bez zbytočných prietáhov (napr. IV. ÚS 153/03, IV. ÚS 278/04). Účinnosť takeého právneho prostriedku ochrany pred zbytočnými prietahmi v súdnom konaní potvrdzuje aj znenie zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý vo viacerých ustanoveniach zdôrazňuje povinnosť sudcu konať bez zbytočných prietáhov a ustanovuje za také prietahy aj disciplinárnu zodpovednosť [§ 2 ods. 2, § 30 ods. 4, § 52 ods. 1, § 116 ods. 1 písm. b) a § 118 ods. 1 citovaného zákona]. Podobne aj zákon o súdoch v § 64 ods. 1 ustanovuje, že „Účelom vybavovania sťažnosti je zistiť, či v danej veci boli spôsobené prietahy v konaní...“. V zmysle prvej vety druhého odseku citovaného zákonného ustanovenia „Orgán, ktorý vybavuje sťažnosť, je povinný na účel zistenia stavu veci prešetriť všetky skutočnosti“. Napokon podľa tretieho odseku predmetného zákonného ustanovenia „Ak orgán poverený vybavovaním sťažnosti zistí, že sťažnosť je dôvodná, prijme a zabezpečí vykonanie opatrení na odstránenie nedostatkov, ak je to potrebné, vyvodí za vzniknuté nedostatky voči zodpovedným osobám dôsledky“. V súvislosti s tým ústavný súd poznamenáva, že vyčerpanie opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho základných práv a slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je oprávnený podľa osobitných predpisov, je jedným z atribútov prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a teda podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom.

10. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci. Postup sťažovateľa v okolnostiach prípadu je potrebné vykladať tak, že nepreukázal splnenie požiadavky namietania prietáhov v konaní pred orgánom verejnej správy súdov. V nadväznosti na to ústavný súd dodáva, že „povinnosť vyčerpania dostupných a účinných prostriedkov ochrany základných práv a slobôd, porušenie ktorých sťažovateľ pred ústavným súdom namieta, tiež vyžaduje, aby sťažovateľ konal v súlade s pravidlami, ktoré s uplatnením daného prostriedku súvisia. Nekonanie týmto spôsobom alebo chyba pri vyžadovanom postupe má za následok nesplnenie sťažovateľovej povinnosti vyčerpať dostupný prostriedok ochrany svojich práv“ (III. ÚS 44/03).

11. Keďže ústavný súd nezistil, že by sťažovateľ podal predsedovi okresného súdu a krajského súdu sťažnosť na prietahy v predmetnom konaní pred podaním sťažnosti ústavnému súdu, a ani z obsahu sťažnosti a z jej príloh nevyplýva, že by k nesplneniu podmienky prípustnosti sťažnosti podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde došlo zo strany sťažovateľa z dôvodov hodných osobitného zreteľa, odmietol v tejto časti jeho sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako neprípustnú.

12. Zjavná neopodstatnenosť sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí aj vo vzťahu k čl. 6 ods. 1 dohovoru) môže vyplývať aj z toho, že porušenie tohto základného práva sa namieta v takom konaní pred všeobecným súdom, ktoré z hľadiska jeho druhu a povahy netrvá tak dlho, aby sa dalo vôbec uvažovať o zbytočných prietahoch (m. m. II. ÚS 93/03, II. ÚS 177/04). Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že nie každý zistený prietah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (I. ÚS 46/01, I. ÚS 66/02, I. ÚS 154/03, IV. ÚS 147/04, IV. ÚS 221/05). V prípade, keď ústavný súd zistil, že charakter postupu všeobecného súdu sa nevyznačoval takými významnými prietahmi, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako „zbytočné prietahy“ v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, nevyslovil porušenie základného práva zaručeného v tomto článku (napr. II. ÚS 57/01, IV. ÚS 110/04), prípadne návrhu buď nevyhoviel (napr.

I. ÚS 11/00), alebo ho odmietol ako zjavne neopodstatnený (napr. I. ÚS 17/01, I. ÚS 41/01, I. ÚS 57/01, IV. ÚS 221/05).

13. Ústavný súd po oboznámení sa so sťažnosťou a s jej prílohami dospel k záveru, že sťažnosť sťažovateľa je tiež zjavne neopodstatnená. Konanie na okresnom súde začalo 23. júla 2007 a sťažnosť ústavnému súdu bola podaná 8. februára 2010, pričom okresný súd i krajský súd priebežne vo veci koná, aj keď nie dost' efektívne. Doterajšia dĺžka konania vedeného okresným súdom (viac ako 2 roky a 7 mesiacov) zatiaľ vylučuje, aby jeho konanie vedené pod sp. zn. 27 C/364/2007 bolo možné pokladať za konanie so zbytočnými prieťahmi, t. j. že by uvedené prieťahy dosahovali potrebnú ústavnoprávnu intenzitu. V tejto súvislosti nemohol ústavný súd nezohľadniť okolnosť, že vo veci bolo okresným súdom rozhodované – uznesením č. k. 27 C/364/2007-59 z 27. augusta 2007, ktorým na žiadosť priznal sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov v rozsahu 50 %. Proti tomuto rozhodnutiu sťažovateľ podal odvolanie, o ktorom rozhodoval krajský súd pod sp. zn. 10 Co/309/2007 z 19. októbra 2007. Proti rozhodnutiu krajského súdu podal sťažovateľ 19. novembra 2007 dovolanie najvyššiemu súdu a zároveň požiadal o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov za podané dovolanie. Dovolací súd o podanom dovolaní doteraz nerozhodol. Okresný súd uznesením č. k. 27 C /364/2007-72 z 26. novembra 2007 vyzval sťažovateľa, aby v lehote 10 dní predložil splnomocnenie pre advokáta, aby sťažovateľa mohol zastupovať pred dovolacím súdom. Sťažovateľ podaním okresnému súdu 16. decembra 2007 požiadal o pridelenie bezplatného právneho zástupcu z radov advokátov na jeho zastupovanie v konaní pred dovolacím súdom. Okresný súd uznesením č. k. 27 C/364/2007-76 z 19. decembra 2007 žiadosť sťažovateľa o ustanovenie zástupcu z radov advokátov zamietol. Sťažovateľ aj proti tomuto rozhodnutiu podal odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd pod sp. zn. 9 Co/35/2008 z 30. júna 2008 odmietnutím pre oneskorene podané odvolanie. Proti rozhodnutiu krajského súdu sp. zn. 9 Co/35/2008 30. júna 2008 podal sťažovateľ 26. novembra 2008 dovolanie na najvyšší súd, ktorý o veci doteraz nerozhodol. Okresný súd uznesením č. k. 27 C/364/2007-101 z 8. januára 2009 vyzval sťažovateľa, aby v lehote 10 dní predložil splnomocnenie pre advokáta, ktorý bude sťažovateľa zastupovať pred dovolacím súdom. Sťažovateľ listom z 22. januára 2009 požiadal okresný súd o pridelenie bezplatného právneho zástupcu v dovolacom konaní.

Okresný súd uznesením č. k. 27 C/364/2007-106 z 20. mája 2009 žiadosť sťažovateľa o ustanovenie zástupcu z radov advokátov v konaní pred dovolacím súdom zamietol. Sťažovateľ proti tomuto rozhodnutiu podal odvolanie 27. júla 2009, o ktorom rozhodol krajský súd pod sp. zn. 5 Co/276/2008 z 27. októbra 2009 tak, že napadnuté uznesenie potvrdil.

14. Vzhľadom na uvedené, najmä s prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom (viac ako 2 roky a 7 mesiacov), nepovažoval zatiaľ ústavný súd postup okresného súdu a krajského súdu za taký, ktorý by mohol byť východiskom pre vyvodenie záveru o príčinnej súvislosti s možným porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

15. V súvislosti s preskúvaním namietaných porušení sťažovateľom označených základných práv okresným súdom a krajským súdom tým, že rozhodnutím odmietli úplné oslobodenie sťažovateľa od platenia súdnych poplatkov, ústavný súd prihliadol na skutočnosť, že sťažovateľ podal proti rozhodnutiu krajského súdu mimoriadny opravný prostriedok – dovolanie, o ktorom v čase podania ústavnej sťažnosti nebolo meritórne rozhodnuté.

16. Ústavný súd koná na základe princípu subsidiarity zakotvenej v čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorý znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba tými sťažnosťami, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú v občianskom súdnom konaní povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo

kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05). Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

17. Ak sa za tejto situácie (bod 15) sťažovateľ domáhal svojho práva jednak na dovolacom súde a zároveň aj na ústavnom súde, musela byť sťažnosť odmietnutá pre jej predčasnosť, pretože o ochrane označených práv, ktorých porušenie namieta, bude vo vzťahu ku krajskému súdu rozhodovať najvyšší súd ako súd dovolací. Ústavný súd zaujal preto názor (podobne napr. I. ÚS 169/09), že v prípade podania opravného prostriedku (dovolania) a súbežne podanej ústavnej sťažnosti je ústavná sťažnosť považovaná za prípustnú až po rozhodnutí o dovolaní. Pritom lehota na podanie takejto sťažnosti bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu (porovnaj tiež rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. novembra 2002 vo veci Zvolský a Zvolská verus Česká republika, sťažnosť č. 46129/99 a jeho body 51, 53, 54).

18. V časti sťažnosti, v ktorej sťažovateľ žiada ústavný súd, aby prikázal okresnému súdu oslobodiť sťažovateľa od platenia súdnych poplatkov a prideliť mu bezplatného právneho zástupcu v konaní vedenom pod sp. zn. 27 C/364/2007, ústavný súd pripomína, že pri ústavnom prieskume sťažnosti nemá právomoc prikázať všeobecným súdom, aké rozhodnutie majú vydať.

19. Ústavný súd v závere pripomína, že toto rozhodnutie nezakladá prekážku veci rozhodnutej v zmysle § 24 písm. a) zákona o ústavnom súde, a preto nebráni tomu, aby po splnení všetkých zákonom predpísaných náležitostí sťažovateľ v tejto veci v prípade

zotrvania na stanovisku, že postupom okresného súdu a krajského súdu v nej dochádza k zbytočným prieťahom, predložil ústavnému súdu novú sťažnosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. marca 2010